

**DOLNOŚLĄSKIE STOWARZYSZENIE
POMOCY OFIAROM PRZESTĘPSTW "KARTA 99"**

**PRAWO KARNE
KROK PO KROKU**
czyli jak poradzić sobie z procedurą karną

WYDANIE NINIEJSZEJ PUBLIKACJI ZOSTAŁO DOFINANSOWANE
PRZEZ MIASTO WROCŁAW, W RAMACH PROJEKTU
WSPARCIA DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE

WSTĘP

Starożytni Rzymianie mawiali „Ignorantia legis excusat neminem” – Nieznajomość prawa nikogo nie tłumaczy. Mimo, że od powstania tej sentencji minęło wiele stuleci jest ona nadal aktualna. Obowiązujący system prawny hołduje bowiem zasadzie, iż nikt nie może zasłaniać się nieznajomością prawa. Oznacza to, że każda osoba borykająca się z problemem prawnym, zwłaszcza wkraczając na drogę procesową, powinna być w pełni świadoma swych praw i ciężących obowiązków. Niestety, z doświadczeń Dolnośląskiego Stowarzyszenia Pomocy Ofiarom Przestępstw „Karta 99”, nabytych podczas prowadzonego Ośrodka Poradnictwa Prawnego i Obywatelskiego, bezspornie wynika, że 90% zgłaszających się do nas osób **nie znających podstawowych praw** bądź ich nie rozumie. W konsekwencji nie potrafią właściwie wykorzystać przysługujących środków, co **negatywnie rzutuje na ich pozycje procesową**, a co za tym idzie wynik procesu. Słowem - osoby te stają się ofiarami swojej niewiedzy. Szczególnie jest to widoczne w postępowaniu karnym, gdzie wśród ofiar przestępstw pokutuje przekonanie, że „wszystko w rękach prokuratora”. Co więcej, większość pokrzywdzonych nie przywiązuje żadnej wagi do pouczenia, którego druk otrzymują przy pierwszym kontakcie z organami ścigania. Pokrzywdzeni nie zdają sobie sprawy, że z momentem pokwitowania otrzymania dokumentu uznaje się, że osoba została w pełni pouczona i wie jakie uprawnienia jej przysługują, a także wie jak je skutecznie wykorzystać. Stąd w późniejszym etapie nie może powoływać się na swoją niewiedzę. A wszystko zgodnie z zasadą „Ignorantia legis excusat neminem”...

Reasumując, chcąc stać się świadomym uczestnikiem procesu pokrzywdzony musi nabyć wiedzę, która nie tylko umożliwi mu sprawne poruszanie się w gąszczu zawiłych paragrafów, ale przede wszystkim stanie się jego najskuteczniejszym orężem w walce o ochronę interesu prawnego. Poznanie prawa karnego to tylko trzy kroki...

Zapraszamy do lektury!

Krok pierwszy - ZASADY

Pomimo, że każda sprawa ma swój charakter i specyfikę istnieje katalog zasad, których zawsze należy przestrzegać. Zawierają one wskazówki nie tylko ułatwiające stronie prowadzenie sprawy, ale wręcz wprost pokazują jak uniknąć błędów, które mogą zaważyć na istnieniu postępowania. Z doświadczenia DSPOP wynika bowiem, że wiele spraw nie znajduje skutecznego finału nie za sprawą braku merytorycznych dowodów, ale z powodów formalnych, np. z powodu przekroczenia terminu do złożenia pisma, wadliwego obliczenia terminu. Oto kilka praktycznych rad jak unikać tych niebezpieczeństw.

1) ZRÓB PLAN - przystępując do prowadzenia sprawy nie działajmy chaotycznie. Spróbujmy zaplanować swoje kroki począwszy od pierwszego, czyli zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa. Przemysłmy komu i co chcemy powiedzieć, a także jaki skutek chcielibyśmy osiągnąć. Jeżeli sporządzamy pismo procesowe warto sięgnąć do wzorów i zobaczyć jak graficznie pismo rozplanować oraz jakie elementy są charakterystyczne dla danego rodzaju pism. Dobrą praktyką jest również zrobienie planu pracy, gdzie w punktach ujmemy kwestie ważne i warte poruszenia. Jest to przydatne zwłaszcza przy sprawach skomplikowanych, na przykład obejmujących wiele wątków. Ten prosty zabieg nie tylko zdyscyplinuje piszącego, ale przede wszystkim umożliwi mu stworzenie jasnego i spójnego pisma. Przystępując do pisania po prostu rozwijamy poszczególne punkty próbując łączyć zbieżne kwestie. Istotne jest, aby skupić się na faktach i przedstawić je w sposób wiarygodny oraz rzeczywisty. Jeśli na przykład zostaliśmy znieważeni słowami powszechnie uznanymi za obelżywe to nie wahajmy się ich zacytować. Krażenie wokół tematu i ubieranie w ładne formuły sytuacji godnych stanowczego napiętnowania może zadziałać na naszą niekorzyść. Ten sam efekt może przynieść zbyt emocjonalne przedstawianie sprawy. Emocje, które nieodzownie towarzyszą przy relacjonowaniu sytuacji dla nas istotnych, w pismach prawnych nie są dobrze widziane. Z drugiej strony człowiek to nie maszyna i nie jest w stanie zupełnie „wyłączyć” swych odczuć. Starajmy się więc zachować równowagę pomiędzy obiema sferami. Dla niektórych osób pomocne w tym względzie jest pisanie pism w trzeciej osobie, na przykład pokrzywdzony był..., pokrzywdzony doznał... . Warto też gotowe pismo skonsultować z zaufaną osobą, która obiektywnie oceni czy wszystkie wątki są dostatecznie jasno opisane. Pisząc pismo nie zapominajmy o przytoczeniu dowodów, które uwiarygodniają nasze słowa. Jeśli powołujemy się na jakieś zdarzenie to **na nas ciąży obowiązek udowodnienia** rzeczywistego biegu tego zdarzenia. Zasada jest prosta: im więcej dowodów tym większa skuteczność.

2) ZASADA PISEMNOŚCI - oczywistą prawdą jest, że słowo jest ulotne i trudne do udowodnienia. Mając to na uwadze starajmy się działać zgodnie z zasadą „nic na gębę – wszystko na piśmie”. Zasada pisemności jest właściwa wszystkim procedurom, choć na gruncie prawa karnego niektóre sprawy możemy załatwić ustnie. Odbywa się to poprzez złożenie odpowiedniego oświadczenia do protokołu. W ten sposób możesz złożyć zarówno zawiadomienie na policji o popełnieniu przestępstwa jak i wnioskować przed sądem. Forma ustna z wpisem do protokołu jest z pewnością łatwiejsza, gdyż nie wymaga od nas konieczności samodzielnego formułowania pisma, ale ma też swoje minusy. Osoba spisująca nasze słowa nie czyni bowiem tego w sposób dosłowny. Z potoku słów wybiera rzeczy, które według niej, są w sprawie istotne i zapisuje w sobie właściwy sposób. Czasem może więc dojść do niezamierzonych przeinaczeń czy wypaczenia kontekstu wypowiedzi. Stąd każdy **protokół** przed podpisaniem **musimy samodzielnie i dokładnie przeczytać**. Jeżeli nie zgadzamy się z użytymi sformułowaniami albo odkryjemy, iż osoba protokołująca inaczej nas zrozumiała i w piśmie są niezgodności to **natychmiast zgłośmy swe zastrzeżenia**. Osoba protokołująca ma wówczas obowiązek wniesienia do protokołu poprawek. Jeśli nie będzie tego chciała zrobić to możemy i powinniśmy odmówić podpisania protokołu (na końcu dokumentu sporządza się adnotację o odmowie podpisu i jej przyczynach). Jeżeli przemilczymy nasze zastrzeżenia i podpiszemy protokół to oznaczać będzie, że okoliczności w nim ujawnione przebiegały w opisany sposób. **W późniejszym etapie nie będziemy mieli możliwości weryfikacji**.

Powyższe zasady mają zastosowanie na etapie postępowania przygotowawczego, to jest w prokuraturze bądź policji. W sądzie, podczas trwania rozprawy nie ma możliwości zaznajamiania się z protokołem. Jednakże składając zeznania słuchajmy w jaki sposób sędzia dyktuje protokolantowi zapis i reagujmy na wszelkie przeinaczenia. Po rozprawie, gdy akta

wrócą do sekretariatu sądu, warto się z nimi zapoznać i na spokojnie przeczytać protokół. Działając jako strona możemy bowiem przeglądać akta w toku całej sprawy sądowej. Wystarczy pójść do sekretariatu sądu z sygnaturą akt.

Jeżeli podczas przeglądania akt dostrzeżemy niezgodności to złożymy wniosek o **SPROSTOWANIE PROTOKOŁU**. W piśmie należy podnieść z jakim elementem protokołu się nie zgadzamy i dlaczego. Możemy tu użyć prostych schematów, na przykład: „W protokole rozprawy z dnia zapisano „..... cytat z protokołu....” gdy z rzeczywistości zeznałem „..... cytat z naszej wypowiedzi....”. Przeinaczenie mojej wypowiedzi jest istotne, gdyż zmienia kontekst słów, a co za tym idzie osłabia jej wartość dowodową.”

Nie bójmy się skorzystać z prawa wniesienia zastrzeżeń i sprostowań do protokołów. Należy sobie uwiadomić, że protokół ma odzwierciedlać naszą rzeczywistą wolę i słowa. Jeśli zapis jest sprzeczny a mimo to podpiszemy protokół to w świetle prawa obowiązywać będzie stan opisany w protokole.

Pamiętajmy też, że każdy dokument, z którym zwracamy się do organu należy skopiować i potwierdzić fakt jego złożenia (biuro podawcze podbija pieczęcią).

3) PORZĄDEK W DOKUMENTACJI - prowadzenie sprawy nierozzerwalnie wiąże się z dużą liczbą dokumentów. Warto bowiem gromadzić nie tylko pisma procesowe (począwszy od zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa), ale również wszelkie materiały mogące nam pomóc w sprawie. **Dla sprawnego poruszania się w „gąszczu” papieru warto zaprowadzić w nim porządek i systematykę.** Najlepszym sposobem jest segregator, w którym chronologicznie bądź tematycznie układamy nasze pisma. Warto też na bieżąco robić notatki, spisywać spostrzeżenia, nieścisłości, kwestie warte wyjaśnienia i wpinać je do dokumentów, których dotyczą. Pamięć ludzka jest zawodna i to co dziś wydaje się nam jasne oraz logiczne, po jakimś czasie może ulec zapomnieniu.

Pierwszą stroną swych notatek przeznacz na tzw. metryczkę sprawy, czyli spis elementów charakterystycznych, takich jak sygnatura akt, dane personalne oraz teleadresowe osoby prowadzącej sprawę itp. Metryczkę uzupełniaj wraz z rozwojem sprawy.

4) CZYTAJ OTRZYMYWANE PISMA

Każdy klient banku wie, że rzeczy najważniejsze pisane są na końcu, małym druczkiem. To tam zazwyczaj instytucje umieszczają regulacje istotne dla klienta, na przykład dotyczące możliwości odstąpienia od umowy. Podobnie dzieje się w pismach procesowych. Na końcu każdego pisma znajduje się **POUCZENIE**, czyli instrukcja o przysługujących środkach odwoławczych. Zawsze, więc czytamy pisma do końca i przykładamy wagę do treści pouczeń. Jeśli ich nie rozumiemy to natychmiast szukajmy fachowej pomocy. Pamiętajmy, że mamy prawo żądać informacji wyjaśniającej od adresata pisma. Stąd, jeśli nie rozumiemy pouczenia zawartego np. w postanowieniu sądu karnego to możemy iść do sekretariatu tegoż sądu i tam wyjaśnić sporne kwestie.

5) PRZESTRZEGANIE TERMINÓW

Procedury prawne pełne są terminów. W większości są to tak zwane **TERMINY ZAWITE, których nie dochowanie skutkować będzie bezskutecznością czynności.**

Na przykład:

Do złożenia zażalenia na postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania pokrzywdzony ma 7 dni liczonych od dnia dręczenia mu przedmiotowego postanowienia. Jeśli pokrzywdzony, z powodu swej niefrasobliwości, zażaleniełoży w 8 dniu bądź później to pismo pozostanie bez rozpatrzenia, bez względu na wagę przedstawionych w nim argumentów.

Stąd też terminów należy starannie pilnować. Najlepszym sposobem jest zanotowanie na piśmie kiedy dany list otrzymaliśmy. Od daty dnia następnego liczyć będziemy upływający termin.

Na przykład:

06 września otrzymaliśmy postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa. Na złożenie zażalenia mamy 7 dni. Pierwszym dniem terminu będzie 07 września, a ostatnim 13 września.

Jeśli data końcowa wypadnie w dzień **ustawowo** wolny np. w niedzielę, to termin przesuwana się na następny dzień roboczy.

Warto też pamiętać, iż w korespondencji urzędowej wysyłanej za pośrednictwem poczty liczy się data nadania, która uwidoczniła jest na stemplu pocztowym. W każdym większym mieście istnieją poczty otwarte całą dobę. Czasem warto skorzystać z ich usług i nadać swoje pismo do północy dnia końcowego terminu.

Jeśli o upływie terminu przypomnimy sobie za przysłowiowe „pięć dwunasta” to nie wysilajmy się na przemyślaną polemikę. Dla zachowania terminu wystarczy wnieść tak zwaną osnowę pisma.

W naszym przykładzie będzie to wyglądało następująco :

„Wnoszę zażalenie na postanowienie prokuratury z dnia..... umarzające postępowanie w sprawie – Sygn. akt. ...”

Wpłynięcie osnowy wniosku spowoduje, iż zachowamy wymagany termin, a nasz zażalenie zostaną rozpatrzone. Oczywiście osnowę wniosku należy jak najszybciej uzupełnić o konkretne zarzuty i fakty potwierdzające nasze stanowisko.

6.) NIE ZAWSZE WSZYSTKO STRACONE

W życiu nie zawsze można wszystko zaplanować. Bywa, że choroba, wypadek czy inne zdarzenie losowe modyfikują nasze zamierzenia, również w zakresie kwestii prawnych.

Przykładem:

01 marca Sąd Rejonowy Wydział Karny wydał wyrok. W przekonaniu pokrzywdzonej występującej w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego wyrok jest niesłuszny i zamierza złożyć apelację. Z uwagi, iż apelację pisze się w oparciu o uzasadnienie wyroku pokrzywdzona winna złożyć wniosek o wydanie przedmiotowego wyroku wraz z uzasadnieniem. Czynności tej można dokonać na rozprawie końcowej składając ustne zażalenie do protokołu, albo w formie pisemnej w ciągu 7 dni od daty ogłoszenia wyroku.

W naszym przykładzie termin końcowy do zawnioskowania o uzasadnienie wyroku minie 08 marca. Niestety 08 marca, w drodze do sądu pokrzywdzona ulega wypadkowi, w konsekwencji którego nie tylko nie składa wniosku, ale również trafia do szpitala. Z uwagi, iż terminu do złożenia pisma prawnego nie dotrzymała z przyczyn „wyższych”, po opuszczeniu szpitala może ubiegać się o **PRZYWRÓCENIE TERMINU**.

Chcąc skorzystać z tej instytucji należy złożyć do organu przed, którym czynność miała być dokonana wniosek o przywrócenie terminu. W piśmie należy podać okoliczności, które uniemożliwiły nam dotrzymanie pierwotnego terminu oraz dowody popierające nasze stanowisko. **Musimy bowiem przekonać organ, iż uchybienie powstało z przyczyn niezależnych.**

Trzeba pamiętać, iż wraz ze złożeniem pisma o przywrócenie terminu należy dopełnić czynności do której byliśmy uprawnieni bądź zobligowani. W naszym przykładzie do pisma o przywrócenie terminu należy dołączyć wniosek o wydanie wyroku wraz z uzasadnieniem.

7)UWAŻAJ NA FIKCJĘ PRAWNĄ I ODBIERAJ PRZESYŁKI

W prawie nie wszystko można przyjąć na zasadzie prostej logiki. Przykładem może być fikcja doręczenia. Polega ona na tym, iż korespondencja procesowa bądź urzędowa winna być odebrana najdalej w 14 dniu od daty pierwszej awizacji. Jeśli nie dochowamy tego terminu, po podwójnej, bezskutecznej awizacji pismo wraca do nadawcy, który uznaje je za **PRAWIDŁOWO DORĘCZONE**. W konsekwencji uważa się, iż adresat otrzymał pismo, ale dobrowolnie zrezygnował z przysługujących mu praw. Biegają więc terminy, toczą się sprawy, zapadają rozstrzygnięcia. Najbardziej obrazowym przykładem konsekwencji jest możliwość wydania przez sąd **WYROKU ZAOCZNEGO**. Ma to miejsce w sytuacji, gdy oskarżony prawidłowo zawiadomiony, nie stawił się na rozprawę główną. Pomimo jego nieobecności sąd ma prawo prowadzić postępowanie, przeprowadzać dowody itp. Co więcej, gdy oskarżony ustanowił obrońcę, który również się nie stawił to sąd ma prawo wydać wyrok. Będzie to wyrok zaoczny, który przesyła się oskarżonemu, który ma 7 dni na wniesienie sprzeciwu od wyroku i usprawiedliwienie swojej nieobecności. Jeżeli zaniecha tym czynności, np. uparcie nie będzie odbierał korespondencji, wyrok zaoczny się uprawomocni i stanie się wykonalny.

Stąd prowadząc sprawę **nie unikaj listonosza**, nie odmawiaj przyjęcia listu, a przede wszystkim postaraj się osobiście odbierać awizowaną korespondencję. Jeżeli jest to utrudnione to poproś swych domowników o natychmiastową informację i niezwłoczne przekazanie korespondencji. Znany sytuację, gdzie korespondencja odebrana przez starszą panią w zamian za wnuka przez miesiąc spoczywała zamknięta w szkatułce. Postaraj się więc nie dopuścić do takich sytuacji, pamiętaj, że **odbiór listu przez dorosłego domownika traktowane jest równoznacznie z odbiorem przez adresata**.

Jeśli planujesz dłuższy urlop czy zmianę miejsca pobytu poinformuj o tym fakcie organ procesowy. **Na stronie ciąży bowiem obowiązek informacji organu o każdorazowej zmianie miejsca pobytu lub zamieszkania**. Dzięki tym prostym czynnościom unikniesz kłopotów i kolejnych sporów prawnych.

8) POPROŚ O POMOC –

Jeśli chcemy skutecznie dochodzić swych praw to najpierw musimy zapoznać się z prawem materialnym (np. kodeks karny, cywilny) jak i prawem procesowym (np. kodeks postępowania karnego, kodeks postępowania cywilnego). Dzięki znajomości materii obu działów prawa będziemy mogli stwierdzić nie tylko czy nasze prawa zostały naruszone, ale również jak procedura jest wymagana w celu dochodzenia ich ochrony. Dobrze jest sięgnąć po kodeks z komentarzem. Jako laikom będzie nam nie tylko łatwiej zrozumieć suche zapisy prawne, ale przede wszystkim dowiemy się na jakie elementy musimy zwrócić uwagę aby udowodnić popełnienie danego typu przestępstwa, na przykład komentarz kodeksu karnego odkryje nam co kryje się pod hasłem np. „groźba karalna”. Jeśli mamy dostęp do Internetu to również tam znajdują się serwisy prawne. Wystarczy wpisać w przeglądarkę słowo „prawo” bądź interesujące nas hasło np. „akt oskarżenia”.

Lektura przepisów prawa nie należy jednak do czynności przyjemnych i łatwych. Poza tym nie każdy ma dostęp do fachowej literatury. Dlatego zawsze warto skorzystać z pomocy jaką oferują bezpłatne i specjalistyczne poradnie. We Wrocławiu przedmiotową pomoc świadczą:

NAZWA	SIEDZIBA	POMOC PRAWNA
Stowarzyszenie "KARTA 99" Prawny Punkt Konsultacyjny przy Radzie Osiedla Piłczyce Kozanów Popowice Pn Prawny Punkt Konsultacyjny przy Radzie Osiedla Stare Miasto	Wrocław ul. Włodkowska 23 tel. 071 344 66 33 Wrocław, ul. Białoskórnicza 17/18 Wrocław, ul. Rękodzielnicza 1	poniedziałek 9.00 - 17.00 wtorek, środa 9.00 - 15.30 wtorek 16.00 - 18.00 środa 16.00-18.00
Centrum Praw Kobiet	Wrocław ul. Ruska 46B, II piętro tel.071 358 08 74 Wrocław, ul. Na Szańcach 14	poniedziałek 15.00-18.00, środa 16.00-18.00 piątek 9.00-15.00 wtorek 16.00-18.00
Uniwersytecka Poradnia Prawna	Wrocław ul. Więzienna 10/12 tel. 071 375 20 09	od poniedziałku do piątku 15.00-18.00
Stowarzyszenie Pomocy "Akson"	Wrocław, ul. Obornicka 99 tel.071 352 94 03	środa, piątek 16.30-19,30
Fundacja "Non Licet"	Wrocław ul. Stalowa 6A tel. 071 361 97 70	poniedziałek 16.00-19.00 środa, czwartek 16.00 -19.00
Ośrodek Interwencji Kryzysowej "Interwencja"	Wrocław, ul. Podwale 13 tel. 071 783 36 64	poniedziałek-piątek 15.00-20.00
Wrocławskie Stowarzyszenie Abstynentów "Starowka"	Wrocław, Pl. Św. Macieja 5 tel. 071 322 61 91	sobota 15.00-18.00
Demokratyczna Unia Kobiet	Wrocław, ul. Ofiar Oświęcimskich 17 tel. 071 341 71 43	od poniedziałku do czwartku 15.00-18.00
Biuro Porad Obywatelskich	tel. 071 Wrocław ul. Szajnochy 12 tel. 071 344 84 39 Wrocław, ul.Rumiankowa 34	poniedziałek, czwartek 10.00-18.00 wtorek, środa, piątek 10.00-16.00 poniedziałek 16.00-18.00
Dolnośląski Związek Organizacji Pozarządowych WROS	Wrocław, ul. Rybnicka 39 tel. 071 341 71 43 Wrocław, ul. Ofiar Oświęcimskich 17	poniedziałek,środa,czwartek 15.00-18.00 poniedziałek, piątek 15.00 -17.00 środa 15.30-17.30
Polska Izba Młodych Przedsiębiorców LOM Wrocław	Wrocław,ul. Płońskiego 13/1, tel. 71 349 44 96 Wrocław, ul. Nowodworska 51/3	poniedziałek, czwartek 17.00-18.30 trzeci czwartek miesiąca 17.00-19.00
Fundacja Sancta Familia	Wrocław,ul. Monte Cassino 68 tel.071 348 29 01	poniedziałek 14.00-18.00 wtorek 12.00-16.00
Fundacja Prom	Wrocław, ul. Podwale 13 tel. 071 359 29 21 Wrocław, ul. Chrobrego 3 (Sp nr 108) Wrocław, ul. Kniaziewiczza 28	wtorek 9.00-12.00 czwartek 17.00-19.00 środa 17.00-19.00 poniedziałek 16.30-18.30

KROK DRUGI – POSTĘPOWANIE PRZYGOTOWAWCZE

Wszystko ma swój początek. Dla procedury karnej jest nim moment popełnienia przestępstwa. W prawie **PRZESTĘPSTWO** definiowane jest jako czyn człowieka zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia (kodeks karny), zawiniony i społecznie szkodliwy w stopniu większym niż znikomy. W konsekwencji nie wszystkie naganne czyny będzie można zakwalifikować jako przestępstwo, a sprawcę pociągnąć do odpowiedzialności. Jednakże kwalifikacja czynu jest zadaniem organów procesowych. Jeśli więc odczuwamy, że dzieje się nam krzywda nie wahajmy się korzystać z przysługujących środków prawnych.

Procedurę rozpoczyna złożenie **ZAWIADOMIENIA O POPEŁNIENIU PRZESTĘPSTWA**, które może złożyć nie tylko osoba poszkodowana, ale również każdy, kto o takim fakcie wie.

Zawiadomienie kierujemy do Policji lub Prokuratury właściwej ze względu na miejsce popełnienia przestępstwa, a organ musi je przyjąć i podjąć stosowną interwencję. Może ono przybrać formę ustną (z zeznań spisuje się protokół obejmujący ustne zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa oraz przesłuchanie w charakterze świadka) bądź pisemną. Sporządzając zawiadomienie **nie mamy obowiązku powoływania się na konkretny przepis**, który został przestępstwem naruszony. Wystarczy, że opiszemy jakie zdarzenie nas spotkało, czym skutkowało i przytoczymy dowody popierające nasze słowa. Forma opisowa jest bezpieczniejsza, gdyż chroni przed błędną kwalifikacją. Wbrew pozorom prawna kwalifikacja czynów przestępczych nie jest sprawą prostą. Z pewnością nie wystarczy otworzyć Kodeks karny i poszukać odpowiadającego nam paragrafu. Przestępstwa opisane są bowiem sentencyjnie, np. kto zabija..., kto znęca się ..., kto dokonuje..., etc. Z suchego brzmienia przepisu rzadko kiedy będziemy potrafili właściwie określić przesłanki, które muszą zaistnieć aby móc powiedzieć, że dane przestępstwo zostało dokonane. Ponadto interpretacja wyrwanego przepisu bez znajomości całości regulacji jest rzeczą niezmiernie trudną i zazwyczaj nie ma pozytywnego skutku.

Przykładem :

Art.207§1 k.k. brzmi „Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na stan psychiczny lub fizyczny podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat.” Każdy użyty w przepisie wyraz jest ściśle przez prawo karne rozumiane. Lakoniczne słowo „kto” oznacza osobę fizyczną, która ukończyła co najmniej 17 lat, poczytalną, czyli potrafiącą właściwie rozpoznać znaczenie swego czynu i prawidłowo pokierować swoim postępowaniem. Taka interpretacja wynika z zasad odpowiedzialności karnej. Z kolei „osoba najbliższa” to osoba mieszcząca się w katalogu, który jest ściśle zdefiniowany w art. 115§11 k.k. i obejmuje małżonka sprawcy, wstępnego (dziecko), zstępnego (rodziców), rodzeństwo, powinowatego w tej samej linii lub stopniu, osobę pozostającą w stosunku przysposobienia oraz jej małżonka, a także osobę pozostającą we wspólnym pożyciu. Pozostałe kategorie osób ujętych w przepisie 207 nie mają definicji ustawowych, ale odwołują się do Kodeksu cywilnego (osoba małoletnia) bądź też do orzeczeń Sądu Najwyższego. Na podstawie orzeczeń SN uznaje się, że „stosunek zależności zachodzi wówczas, gdy pokrzywdzony nie jest zdolny z własnej woli przeciwstawić się znęcaniu i znosi je z obawy przed pogorszeniem swoich dotychczasowych warunków życiowych ...” - uchwała SN z 09.06.1976r. VI KZP 13/75. Orzecznictwo Sądu Najwyższego definiuje również stronę przedmiotową przestępstwa, czyli znęcanie się. Uznaje się, że „znęcanie się” oznacza „działanie lub zaniechanie polegające na umyślnym zadawaniu bólu fizycznego lub dotkliwych cierpień moralnych, powtarzających się albo jednorazowych, lecz intensywnych i rozciągniętych w czasie” – uchwała SN z 09.06.1976r. VI KZP 13/75. Ta intensywność i dotkliwość w przestępstwie znęcania się musi być większa ponad miarę oraz cel przewidziany w pojedynczych przestępstwach np. pobicia, znieważenia, groźby.

Jak wynika z powyższego interpretacja przesłanek danego przestępstwa opiera się na wielu czynnikach. Nie rzadko odpowiedź na pytanie czy było to „zwykłe” pobicie czy też już znęcanie wymaga specjalistycznej wiedzy oraz praktyki. Stąd lepiej jest opisać zdarzenie, a jego kwalifikację zostawić organom ścigania. Zawiadomienie może wyglądać w następujący

sposób:

Wrocław, dnia 14 kwietnia 2008r.
Komisariat Policji dla Wrocławia Fabrycznej
Wnioskodawczyni: Zofia Kruk, zam. Wrocław Polna 14/3, występująca w charakterze osoby pokrzywdzonej;
ZAWIADOMIENIE O PRZESTĘPSTWIE
Niniejszym pismem zawiadamiam o popełnieniu na moją szkodę przez Michała Bień zamieszkałego we Wrocławiu ul. Wapienna 2 przestępstwa kradzieży kwoty 850,00 zł. W związku z powyższym wnoszę o wszczęcie postępowania karnego.
Uzasadnienie
W dniu dzisiejszym, 14 kwietnia 2008r. wezwałam hydraulika pana Michała Bień w celu naprawy kuchennego kranu. W czasie trwania wizyty listonosz przyniósł mi emeryturę w kwocie 850,00 zł, którą schowałam do szafki w kuchni. Po wyjściu hydraulika stwierdziłam brak pieniędzy. W mieszkaniu oprócz mnie i pana Bień nikt nie przebywał. Stąd wnoszę o wszczęcie przeciwko niemu postępowania karnego i ukarania za zarzucany czyn.
Zofia Kruk

Wraz ze złożeniem zeznań pokrzywdzony otrzymuje dokument „Pouczenie pokrzywdzonego o podstawowych uprawnieniach i obowiązkach”, którego odbiór kwituje swym podpisem. Jak zostało już powiedziane, od tego momentu organy procesowe uznają, iż strona wie jakie prawa jej przysługują i jak może ich dochodzić. Złożenie zawiadomienia uruchamia machinę procesową. Od tego momentu wszystkie czynności są ściśle determinowane przez przepisy kodeksu postępowania karnego.

Osoba, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwa otrzymuje status **POKRZYWDZONEGO**, czyli staje się stroną w sprawie. W konsekwencji uzyskuje możliwość czynnego współkształtowania sprawy. Ma bowiem prawo do:

- rzetelnej, zrozumiałej i wyczerpującej informacji o przysługujących prawach oraz procedurach ich dochodzenia;
- działania we własnym imieniu i we własnym interesie bądź za pośrednictwem pełnomocnika, w tym pełnomocnika z urzędu;
- utajnienia swoich danych osobowych w przypadku zaistnienia uzasadnionych obaw, że ich ujawnienie mogłoby zagrażać niebezpieczeństwem dla jego życia, zdrowia lub mienia;
- zastrzeżenia danych dotyczących miejsca zamieszkania wyłącznie do wiadomości prokuratury lub sądu;
- zachowania anonimowości w sprawozdaniach prasowych, telewizyjnych i innych mediach, dotyczących jej sprawy;
- składania wniosków procesowych;
- inicjowania czynności dowodowych;
- obecności przy dokonywaniu czynności dowodowych, np. podczas wizji lokalnej;
- przeglądania akt sprawy (na tym etapie zgodę musi wydać prokurator);

Ważne ! Osoba zawiadamiająca, która nie została pokrzywdzona w wyniku przestępstwa, a jedynie posiada wiedzę umożliwiającą wszczęcie postępowania nie uzyskuje statusu osoby pokrzywdzonej. W konsekwencji nie będą jej przysługiwały prawa pokrzywdzonego. Na przykład nie będzie mogła złożyć zażalenia na umorzenie postępowania. Jej rola skupia się na zainicjowaniu postępowaniu, aczkolwiek w późniejszym etapie może wystąpić w charakterze świadka.

Postępowanie przygotowawcze może przybrać formę **ŚLEDZTWA** lub **DOCHODZENIA**. Pierwsza forma zarezerwowana jest dla „ciężkich” przestępstw, np. zabójstwa.

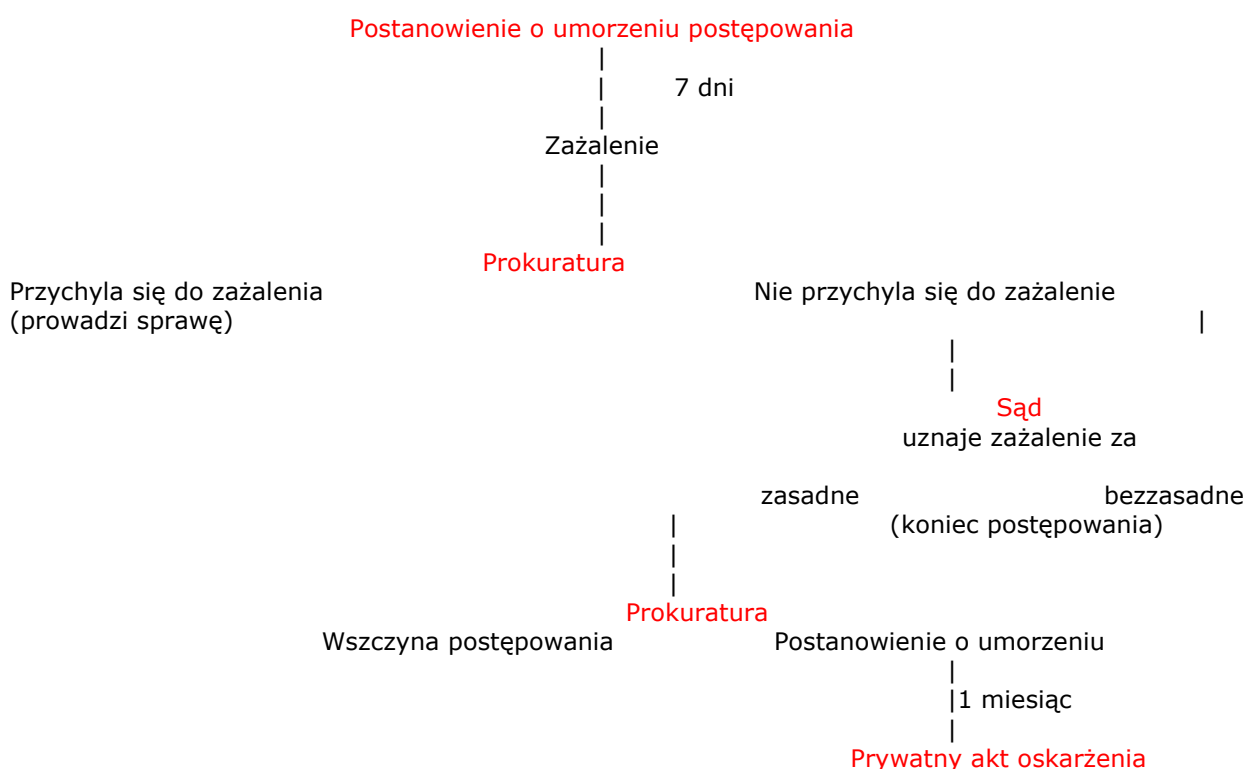
FORMA POSTĘPOWANIA	ORGAN PROWADZĄCY	TERMIN ZAKOŃCZENIA
ŚLEDZTWO	Prokurator, ale może powierzyć czynności w całości lub części Policji	3 miesiące, ale może zostać przedłużony do roku czasu, a w szczególnych wypadkach na dalszy czas oznaczony.
DOCHODZENIE	Policja, ale może prowadzić Prokurator	2 miesiące, ale może zostać przedłużony przez prokuratora do 3 miesięcy, a w szczególnych wypadkach na dalszy czas oznaczony

Jak wynika z powyższej tabeli terminy przewidziane dla czynności przygotowawczych są krótkie. Stąd w praktyce nagminnie stosuje się możliwość ich przedłużenia. Nie czujmy się więc skrzywdzeni jeżeli w naszej sprawie również dojdzie do takiej sytuacji.

Jeżeli w wyniku przeprowadzonego postępowania organy ścigania dojdą do wniosku, iż istnieją dowody wskazujące, że sprawca popełnił zarzucany czyn kończą postępowanie sporządzając akt oskarżenia i kierują sprawę do sądu. W przypadku natomiast, gdy czynności nie dały podstawy do wniesienia aktu oskarżenia organ zamyka postępowanie wydając **POSTANOWIENIE O UMORZENIU**. Pokrzywdzony ma prawo zaskarżyć taką decyzję składając, w ciągu 7 dni od daty otrzymania postanowienia o umorzeniu, **ZAŻALENIE**. W piśmie należy wykazać dlaczego nie zgadzamy się z decyzją prokuratury i jakie okoliczności za tym przemawiają, np. pominięto istotne zeznania świadka, nie wzięto dowodu pod uwagę.

Pismo kieruje się do Sądu właściwego do rozpatrzenia sprawy, ale składa się za pośrednictwem Prokuratora prowadzącego bądź nadzorującego sprawę, który ma możliwość przychylenia się do naszego stanowiska lub też nie. W drugim przypadku prokurator przesyła sprawę do sądu, który na posiedzeniu ostatecznie rozstrzyga sprawę zażalenia. Jeżeli sąd przychylił się do argumentów zawartych w zażaleniu to uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje prokuraturze do ponownego rozpoznania. Sąd ma możliwość wskazać organowi ścigania okoliczności, które należy wyjaśnić lub czynności, które należy przeprowadzić. Wskazówki te są dla prokuratury wiążące. Jeżeli prokurator nadal nie znajduje podstaw do wniesienia aktu oskarżenia, ponownie wydaje postanowienie o umorzeniu lub odmowie wszczęcia postępowania. W takim przypadku pokrzywdzony ma prawo w ciągu 1 miesiąca złożyć do sądu **PRYWATNY AKT OSKARŻENIA**. Musi on być sporządzony i podpisany przez adwokata.

Graficznie wygląda to w sposób następujący:

KROK TRZECI - POSTĘPOWANIE SĄDOWE

Wniesienie do sądu (przez prokuratora lub pokrzywdzonego) aktu oskarżenia rozpoczyna nowy etap procesowy – postępowanie sądowe. Dla pokrzywdzonego jest to istotny moment, gdyż zmienia się jego procesowa rola. Ze strony postępowania przeistacza się w świadka, a więc osobę posiadającą ważne i znaczące dla sprawy informacje. Jego pozycję natomiast „zajmuje” oskarżyciel publiczny - prokurator, którego rolą będzie bronienie aktu oskarżenia w toku postępowania sądowego. Z pozoru to sytuacja dla pokrzywdzonego wydaje się komfortowa. Niestety, niesie poważne niebezpieczeństwo w postaci odebrania pokrzywdzonemu możliwości współkształtowania jego procesu. **Zostając świadkiem pokrzywdzony traci bowiem status strony, a co za tym idzie przywileje procesowe** np. składanie wniosków, możliwość zadawania pytań itp. Jako świadek może jedynie złożyć zeznania i biernie obserwować rozwój wypadków na sali sądowej. Chcąc odzyskać pozycję strony pokrzywdzony musi wejść w prawa **OSKARŻYCIELA POSIŁKOWEGO**.

„Jeżeli akt oskarżenia wniósł oskarżyciel publiczny, pokrzywdzony może aż do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej złożyć oświadczenie, że będzie działał w charakterze oskarżyciela posiłkowego”

Art. 54 Kodeksu Postępowania Karnego

Chcąc skorzystać z powyższego uprawnienia wystarczy, że pokrzywdzony zgłosi to sądowi. Można uczynić to na pierwszej rozprawie, przed jej rozpoczęciem, ustnie do protokołu bądź przez złożenie przed sprawą pisma następującej treści:

Wrocław, dnia 17 maja 2008r.
Sąd Rejonowy dla Wrocławia Fabrycznej II Wydział Karny
Wnioskodawca: Jan Kowalski, zam. 56-123 Wrocław ul. Krokusa 4, występujący w sprawie w roli pokrzywdzonego
<u>Sygn.akt: II K 234/08</u>
WNIOSEK
Niniejszym Wnioskodawca oświadcza, iż pragnie działać w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego.
<i>Jan Kowalski</i>

Istotne jest aby nasz wniosek wpłynął do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego, czyli momentu odczytania aktu oskarżenia. Jest to bowiem termin zawity.

Wraz ze złożeniem wniosku pokrzywdzony automatycznie odzyskuje status strony i może czynnie działać w sprawie obok prokuratora. Będzie więc powiadamiany o każdej rozprawie, a ponadto przysługiwać mu będą prawa:

- przeglądania akt sprawy i sporządzania z nich odpisów;
- składania wniosków o sprostowanie protokołu rozprawy lub posiedzenia wskazując na nieścisłości, opuszczenia bądź przeinaczenia;
- korzystania z pomocy pełnomocnika, którym może być adwokat lub osoba z najbliższej rodziny (małżonek, dorosłe dziecko, rodzic, rodzeństwo);
- składania wniosków procesowych, np. o wyłączenie sędziego;
- składania wniosków dowodowych, np. o powołaniu świadka;
- wypowiadania się w kwestii przedłożonych dowodów;
- zadawania pytania świadkom i innym osobom zeznającym przed sądem np. biegłym;
- wzięcia udział w czynności dowodowej poza rozprawą np. podczas wizji lokalnej na miejscu popełnienia przestępstwa;
- żądania wydania uzasadnienia wyroku;
- korzystania ze środków zaskarżenia, w tym złożenia apelacji od wyroku sądu I instancji.

Inną możliwością odzyskania przez pokrzywdzonego statusu strony jest wystąpienie w roli **POWODA CYWILNEGO**. Przepisy karne umożliwiają bowiem dochodzenia wraz z drogą karną roszczeń cywilnych - majątkowych, np. zadośćuczynia za krzywdę, pokrycia szkód wyrządzonych przestępstwem. Ta procedura nosi nazwę powództwa adhezyjnego.

„Pokrzywdzony może aż do rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej wytoczyć przeciw oskarżonemu powództwo cywilne w celu dochodzenia w postępowaniu karnym roszczeń majątkowych wynikających bezpośrednio z popełnienia przestępstwa”

Art. 62 Kodeksu Postępowania Karnego

Powództwo zgłasza się w formie pisemnej przez złożenie pozwu. Z uwagi, iż jest to pismo cywilne musi więc zawierać elementy wymagane przepisami kodeksu postępowania cywilnego, w tym: oznaczenie sądu, stron, określenie wartości przedmiotu sporu, dokładne określenie żądania, dowody uzasadniające nasze stanowisko.

Przykładowy pozew może wyglądać w sposób następujący:

Wrocław, dnia 17 maja 2008r.
Sąd Rejonowy dla Wrocławia Fabrycznej II Wydział Karny
Powód: Jan Kowalski, zam. 56-123 Wrocław ul. Krokusa 4, występujący w sprawie w roli pokrzywdzonego;
Pozwany: Dariusz Nowak, zam. 57-321 Wrocław ul. Wapienna 12, występujący w sprawie w roli oskarżonego
Wartość przedmiotu sporu: 2 000,00 zł
<u>Sygn.akt: II K 234/08</u>
Pozew
Na mocy art. 62 kpk wnoszę o: 1) zasądzenie na rzecz powoda cywilnego od pozwanego kwoty 2 000,00 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty; 2) zasądzenie od pozwanego kosztów procesu według norm przypisanych;
Uzasadnienie
W dniu 10 maja 2008r. Prokurator Rejonowy dla Wrocławia Fabrycznej wniósł do Sądu akt oskarżenia przeciwko Dariuszowi Nowak, który dopuścił się na szkodę Jana Kowalskiego pobicia, wskutek czego ten doznał lekkiego uszkodzenia ciała, to jest przestępstwa z art. 157 § 1 k.k. Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie bezspornie wskazuje, że w wyniku pobicia powód poniósł szkody majątkowe. Zniszczone została jego odzież w postaci nowej skórzanej kurtki, koszuli oraz telefonu komórkowego marki Nokia N70. Szacunkowa wartość tych przedmiotów wynosi 1500,00zł. DOWÓD: kopia rachunku zakupu kurtki; kopia umowy z operstorem telefonu komórkowego; Napad został przeprowadzony z dużą brutalnością i bezwzględnością, co w konsekwencji wywołało u pokrzywdzonego stan szoku pourazowego oraz rozstrój zdrowia. Zmuszony jest on do korzystania z pomocy lekarskiej, w tym konsultacji psychologicznej. Dotychczasowe koszty leczenia wynoszą 500,00zł. DOWÓD: zaświadczenia lekarskie; kopia rachunków za leczenie; Reasumując powód dochodzi roszczenia w wysokości 2000,00 zł. Z uwagi, iż szkody powstały wyłącznie z winy pozwanego powinien on pokryć je w całości. Stąd niniejszy pozew jest w całości zasadny.
<i>Jan Kowalski</i>

W pozwie można również umieścić wniosek o zabezpieczenie dochodzonych roszczeń poprzez nałożenie na oskarżonego określonych obowiązków, np. zakaz zbycia posiadanego majątku. Postępowanie zabezpieczające ma bowiem zagwarantować możliwość skutecznej egzekucji roszczeń. Jeżeli więc okoliczności sprawy wskazują, że oskarżony czyni kroki, które uniemożliwią lub utrudnią dochodzenie roszczenia, warto zgłosić wniosek o zabezpieczenie. Zwłaszcza, że jest on możliwy już na etapie postępowania przygotowawczego.

Pozew adhezyjny musi zostać złożony najpóźniej do momentu odczytania aktu oskarżenia. Jeżeli pokrzywdzony zachowa ten termin i nie wystąpią przesłanki umożliwiające

sądowi odmówienia przyjęcia powództwa staje się stroną postępowania i w konsekwencji przysługują mu analogiczne uprawnienia jak oskarżycielowi posiłkowemu.

Sąd odmawia przyjęcia powództwa cywilnego jeżeli :

- 1) powództwo cywilne jest z mocy przepisu szczególnego niedopuszczalne,*
 - 2) roszczenie nie ma bezpośredniego związku z zarzutem oskarżenia,*
 - 3) powództwo zostało wniesione przez osobę nieuprawnioną,*
 - 4) to samo roszczenie jest przedmiotem innego postępowania lub o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono (np. w sądzie cywilnym toczy się już sprawa o to samo roszczenie)*
 - 5) po stronie pozwanych zachodzi współuczestnictwo konieczne z instytucją państwową, samorządową lub społeczną albo z osobą, która nie występuje w charakterze oskarżonego,*
 - 6) złożono wniosek, o którym mowa art.46 §1 Kodeksu karnego (orzeczenie środka karnego w postaci naprawienia szkody).*
- Art. 65 §1 Kodeksu Postępowania Karnego*

O powództwie sąd karny orzeka w wyroku. Może je uwzględnić w całości lub w części bądź też je oddalić. W dwóch ostatnich przypadkach pokrzywdzony ma prawo dochodzić swych roszczeń w trybie cywilnym. Warto również wiedzieć, że powództwo adhezyjne może wytoczyć lub popierać prokurator, choć w praktyce rzadko się to zdarza.

Trzecia możliwość uzyskania statusu strony w toku postępowania sądowego przypisana jest **OSKARŻYCIELOWI PRYWATNEMU**, czyli osobie, która doznała uszczerbku na wskutek przestępstwa ściganego z oskarżenia prywatnego. Należy wiedzieć, że oprócz przestępstw ściganych z urzędu (prokuratura wszczyna i prowadzi postępowanie niezależnie od woli pokrzywdzonego), ściganych na wniosek (postępowanie wszczyna pokrzywdzony poprzez złożenie wniosku o ściganie, a dalej postępowanie toczy się z urzędu) istnieje specyficzna kategoria przestępstw, w których cały tok procesowy pozostawiony jest wyłącznie w rękach pokrzywdzonego. Do kategorii przestępstw tzw. prywatnoskargowych należą : umyślne i nieumyślne lekkie uszkodzenie ciała, zniesławienie – art. 212 § 4 kk; zniewaga – art. 216 § 5 kk; naruszenie nietykalności cielesnej – art. 217 § 3 kk. W tych przypadkach pokrzywdzony ma prawo samodzielnie wnieść i popierać akt oskarżenia.

„Pokrzywdzony może jako oskarżyciel prywatny wnosić i popierać oskarżenie o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego.”

Art. 59 Kodeksu postępowania karnego

Wniesienie prywatnego aktu oskarżenia obwarowane jest wieloma obostrzeniami. Po pierwsze ważny jest czas, który determinowany jest terminem przedawnienia. **Karalność przestępstwa ściganego z oskarżenia prywatnego ustaje z upływem roku** od czasu, gdy pokrzywdzony dowiedział się o osobie sprawcy, ale **nie później jednak niż z upływem 3 lat od czasu popełnienia przestępstwa**. Drugim istotnym rygorem jest **przymus adwokacki**. Prywatny akt oskarżenia **musi być sporządzony i podpisany przez adwokata lub radcę prawnego**. Nadto pokrzywdzony musi wraz ze złożeniem aktu uiścić opłatę w kwocie 300,00 zł.

Warto wiedzieć, że w sytuacji gdy przestępstwo narusza nie tylko interes prywatny, ale również społeczny prokurator ma prawo ingerencji w postępowanie prywatnoskargowe. Może więc wszcząć takie postępowanie lub wstąpić w już trwające. W takich wypadkach postępowanie toczy się z urzędu, a pokrzywdzony, który wniósł oskarżenie prywatne korzysta z praw oskarżyciela posiłkowego.

PRZEBIEG POSTĘPOWANIE SĄDOWEGO

Każda sprawa sądowa rozpoczyna się od jej wywołania i sprawdzenia czy osoby wezwane do stawiennictwa zostały prawidłowo zawiadomione i czy spełniły swój obowiązek, tzn. są obecne. Następnie salę opuszczają świadkowie, z wyjątkiem pokrzywdzonego, który ma prawo uczestniczyć w całym toku sprawy. W takim przypadku przesłuchuje się go w pierwszej kolejności.

Przewód sądowy rozpoczyna się przeczytaniem aktu oskarżenia. Dla pokrzywdzonego jest to ostatni moment na wstąpienie w prawa oskarżyciela posiłkowego lub powoda cywilnego.

Po odczytaniu aktu oskarżenia sąd poucza oskarżonego o przysługujących mu prawach oraz wysłuchuje go. Jeżeli oskarżony odmawia wyjaśnień lub wyjaśnia odmiennie niż w toku postępowania przygotowawczego bądź też oświadcza, że pewnych okoliczności nie pamięta sąd ma prawo odczytać odpowiednie fragmenty jego wcześniejszych zeznań. Oskarżony ma prawo ustosunkować się do przytoczonych faktów.

Kolejnym krokiem jest postępowanie dowodowe, w toku którego sąd przesłuchuje świadków, zapoznaje się z opiniami biegłych, przeprowadza dowody z dokumentów. Jest to najważniejszy moment procesu. Od wagi dowodów i ich wiarygodności zależy bowiem czy oskarżony zostanie skazany. Trzeba również pamiętać, że **oskarżony nie ma obowiązku dostarczania dowodów potwierdzających jego niewinność**. To oskarżyciel musi bezspornie wykazać jego winę.

„Oskarżonego uważa się za niewinnego, dopóki wina jego nie zostanie udowodniona i stwierdzona prawomocnym wyrokiem.”

Art. 5 Kodeksu Postępowania Karnego

Z uwagi, iż udowodnienie winy sprawcy leży w bezpośrednim interesie pokrzywdzonego winien on dołożyć wszelkiej staranności aby postępowanie dowodowe było pełne i przeprowadzone w sposób właściwy. Ponadto należy pamiętać, że sąd nie był świadkiem przestępstwa i w konsekwencji nie widział ani nie słyszał jego przebiegu. Stąd fakty „oczywiste” dla strony, dla sądu mogą już takie nie być. Co więcej, jeżeli nie poinformujemy sądu o tych „oczywistych” faktach nie zostaną one ujęte. Sąd bowiem ma obowiązek wyrokowania na podstawie wyłącznie zebranego w aktach sprawy materiału dowodowego. Jeżeli więc wiemy o jakimś dowodzie, który nie został włączony na etapie postępowania przygotowawczego to poinformujmy o tym sąd. Nie zostawiamy sobie „asów w rękawie” na wypadek przegrania procesu, gdyż okazanie ich w toku późniejszym może nie przynieść oczekiwanego rezultatu.

Warto zrobić sobie listę dowodów, z których chcemy skorzystać w toku postępowania oraz opisać tezy jakie chcemy za pomocą danego dowodu potwierdzić. Nieoceniony może być tu segregator z notatkami (patrz: krok pierwszy - Zasady). Następnie należy ocenić jakimi dowodami bezpośrednio dysponujemy, a jakie są w posiadaniu innych osób lub organów.

Przykładowo : Sprawca oskarżony jest o stosowanie przemocy w rodzinie. Na kilka dni przed sprawą oskarżony agresywnie zachowywał się w stosunku do pokrzywdzonej i konieczna stała się interwencja policji. W toku czynności policjanci sporządzili notatki służbowe.

Z uwagi, iż są to dokumenty wewnętrzne policji strona może mieć problem z uzyskaniem ich kopii. W takich przypadkach warto wystąpić do sądu z wnioskiem dowodowym. Może on wyglądać w sposób następujący:

Wrocław, dnia 17 maja 2008r.
Sąd Rejonowy dla Wrocławia Fabrycznej II Wydział Karny
Wnioskodawca: Zofia Nowak, zam. 56-123 Wrocław ul. Biała 2/3, występujący w sprawie w roli oskarżyciela posiłkowego
<u>Sygn.akt: II K 187/08</u>
WNIOSEK DOWODWY
Wnoszę o przeprowadzenie dowodu z dokumentu - notatek służbowych sporządzonych przez funkcjonariuszy Komendy Policji Wrocław Fabryczna podczas interwencji domowej w dniu 10 maja 2008r. W tym celu wnoszę o wystąpienie do Komendy o udostępnienie powyższych dokumentów. Notaki policyjne stanowią istotny dowód w sprawie, gdyż potwierdzają rażące naganne zachowanie oskarżonego względem pokrzywdzonej, które nie zmieniło się nawet w świetle rozpoczynającej się sprawy sądowej.
Zofia Nowak

Oprócz wnioskowania każda ze stron ma możliwość wypowiedzania się co do przeprowadzanego dowodu, a także zadawania pytań świadkom. Przypomnijmy, że świadek to osoba, która posiada istotne wiadomości w sprawie. Każda osoba wezwana w tym charakterze ma

obowiązek stawiennictwa oraz złożenia stosownych zeznań. Jednakże w niektórych wypadkach obowiązek ten zostaje ograniczony. Są to następujące sytuacje:

- 1) świadka z powodu jego choroby, kalectwa lub innej nie dającej się pokonać przeszkody można przesłuchać w miejscu jej pobytu,
- 2) świadek może odmówić złożenia zeznań jeżeli oskarżony jest dla niego osobą najbliższą;
- 3) świadek może uchylić się od odpowiedzi na konkretne pytanie, jeżeli udzielenie odpowiedzi mogłoby narazić jego lub osobą dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skargowe;
Odmowę złożenia zeznań lub uchylenie się od odpowiedzi na pytanie przysługuje również świadkowi pozostającemu w szczególnie bliskim stosunku osobistym z oskarżonym (np. konkubent, narzeczoną), ale tylko w przypadku gdy świadek o to wprost poprosi.
- 4) świadek może żądać aby przesłuchano go na rozprawie z wyłączeniem jawności, jeżeli treść zeznań mogłaby narazić na hańbę jego lub osobę dla niego najbliższą;

Po przeprowadzenie dowodów sędzia zamyka przewód sądowy i udziela stronom prawo głosu. W pierwszej kolejności wypowiadają się oskarżyciele: publiczny, posiłkowy, prywatny, następnie powód cywilny, a na końcu pełnomocnik oskarżonego oraz oskarżony. Po głosach stron sąd udaje się na naradę, po której następuje ogłoszenie wyroku. W czasie odczytania wyroku wszyscy obecni na sali sądowej stoją. Po odczytaniu wyroku sąd ustnie przedstawia najważniejsze przesłanki swojej decyzji oraz poucza strony o możliwości zaskarżenia. To prawo przysługuje każdej ze stron, także pokrzywdzonemu działającemu jako oskarżyciel posiłkowy. Jednakże, aby właściwie sporządzić odwołanie dobrze jest mieć pisemne uzasadnienie wyroku. To z niego dowiemy się jakie okoliczności sąd wziął pod uwagę wyrokując, jakim dowodom przyznał prymat wiarygodności, a jakim i dlaczego odmówił tego statusu. Pragnąc uzyskać wyrok wraz z uzasadnieniem należy **w ciągu 7 dni od rozprawy końcowej, złożyć wniosek o wydanie wyroku wraz z uzasadnieniem**. Jeżeli uchybimy terminowi to bezpowrotnie utracimy możliwość zapoznania się z argumentacją sądu I instancji. W takim przypadku napisanie dobrej, czyli skutecznej apelacji jest zadaniem niezmiernie trudnym. Dokument zostanie nam przesłany listem poleconym za poświadczeniem odbioru. **Od daty otrzymania strona ma 14 dni na sporządzenie i złożenie APELACJI**. Apelację składa się za pośrednictwem organu, który wydał wyrok, ale kieruje się do organu wyższego rzędu.

SĄD ORZEKAJĄCY	SĄD ODWOŁAWCZY	ADRES SĄDU ODWOŁAWCZEGO	MIEJSCE ZŁOŻENIA APELACJI
Sąd Rejonowy	Sąd Okręgowy	50-950 Wrocław ul. Sądowa 1	Biuro podawcze Sądu Rejonowego
Sąd Okręgowy	Sąd Apelacyjny	53-330 Wrocław ul. Energetyczna 4	Biuro podawcze Sądu Okręgowego

Apelację można złożyć:

- **co do winy** : podważamy merytoryczne rozstrzygnięcie sądu (winny, niewinny); taką apelację uważa się za zwróconą przeciwko całości wyroku;
- **co do kary** : nie podważamy merytorycznego rozstrzygnięcia, a jedynie orzeczoną karę wraz z środkami karnymi;
- **co do uzasadnienia**: nie podważamy sentencji wyroku oraz kary, ale nie możemy zgodzić się z uzasadnieniem;

Sporządzając apelację należy wskazać z jakimi rozstrzygnięciami sądu strona się nie zgadza i dlaczego, np. wskazując fakty lub dowody, które zostały pominięte przez sąd. Co więcej, **apelacje od wyroku sądu okręgowego musi być sporządzona przez adwokata (przymus adwokacki)**.

O rozprawie apelacyjnej sąd powiadamia wszystkie strony, w tym oskarżyciela posiłkowego choćby nawet nie składał apelacji. W czasie rozprawy sąd drugiej II instancji ocenia prawidłowość zapadłego orzeczenia podług podniesionych w apelacji zarzutów. Jeżeli uzna słuszność apelacji to może zmienić wyrok lub go uchylić i przekazać sprawę do ponownego rozstrzygnięcia sądowi I instancji (jeżeli są poważne uchybienia). Rozprawa apelacyjna kończy

„zwykły” tok instancyjny. **Po orzeczeniu II instancji wyrok uprawomocnia się i podlega wykonaniu.** Jeżeli natomiast rezygnujemy z apelacji to wyrok I instancji uprawomocnia się po 14 dniach od daty wydania orzeczenia.

Uprawomocnienie się wyroku kończy drogę postępowania zwykłego. Jednakże bywają sytuacje, iż w toku tegoż postępowania doszło do istotnych naruszeń obowiązującej procedury, które winny zostać „naprawione”. Stąd prawo przewidziało możliwość skorzystania z nadzwyczajnych środków odwoławczych, wśród których prym wiodzie **KASACJA**.

Kasacja przysługuje stronom **wyłącznie od prawomocnego wyroku sądu odwoławczego**. Należy jednak pamiętać, że jeżeli strona nie zaskarżyła orzeczenia sądu I instancji, nie może wnieść kasacji, jeżeli orzeczenie sądu I instancji utrzymano w mocy lub zmieniono na jej korzyść. w ściśle określonych przypadkach.

Przesłanki uprawniające do wniesienia kasacji wynikają z art. 523 oraz 439 k.p.k.

Są nimi:

- 1) w wydaniu orzeczenia brała udział osoba nieuprawniona lub niezdolna do orzekania bądź podlegająca wyłączeniu na podstawie art. 40 k.p.k;
- 2) sąd był nienależycie obsadzony lub którykolwiek z jego członków nie był obecny na całej rozprawie,
- 3) sąd powszechny orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu szczególnego albo sąd szczególny orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu powszechnego,
- 4) sąd niższego rzędu orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu wyższego rzędu,
- 5) orzeczono karę, środek karny lub środek zabezpieczający nieznanie ustawie,
- 6) zapadło z naruszeniem zasady większości głosów lub nie zostało podpisane przez którąkolwiek z osób biorących udział w jego wydaniu,
- 7) zachodzi sprzeczność w treści orzeczenia, uniemożliwiająca jego wykonanie,
- 8) zostało wydane pomimo to, że postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało już prawomocnie zakończone,
- 9) zachodzi jedna z okoliczności wyłączających postępowanie, określonych w art. 17 § 1 pkt 5, 6 i 8-11 k.p.k,
- 10) oskarżony w postępowaniu sądowym nie miał obrońcy w wypadkach określonych w art. 79 § 1 i 2, art. 80 oraz art. 517i § 1 lub obrońca nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy,
- 11) sprawę rozpoznano podczas nieobecności oskarżonego, którego obecność była obowiązkowa;
- 12) zaszło inne rażące naruszenie prawa, jeżeli mogło ono mieć istotny wpływ na treść orzeczenia.

Kasację wnosi się **do Sądu Najwyższego za pośrednictwem sądu odwoławczego w terminie 30 dni** od daty doręczenia orzeczenia sądu wraz z uzasadnieniem. Z uwagi, iż kasacja jest nadzwyczajnym środkiem odwoławczym nałożony jest **przymus adwokacko-radcowski**. Oznacza to, że kasacja musi być sporządzona i podpisana przez adwokata albo radcę prawnego. Ponadto kasacja musi być opłacona. Wysokość tej opłaty wynosi 450 złotych w sprawach, w których w pierwszej instancji orzekał sąd rejonowy i 750 złotych, gdy wyrok w pierwszej instancji został wydany przez sąd okręgowy. Jeżeli jednak kasacja, choćby w części, zostanie uwzględniona, zwraca się opłatę osobie, która ją uiściła.

Warto wiedzieć, że kasację w imieniu strony może wnieść **Minister Sprawiedliwości** oraz **Rzecznik Praw Obywatelskich**. Organy te mogą wnieść kasację od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie sądowe, a więc także postanowienia - niezależnie od tego, czy zostało wydane przez sąd pierwszej instancji, czy sąd odwoławczy oraz od wyroku sądu pierwszej instancji. Ponadto, nie obowiązują ich terminy, które kodeks postępowania karnego przewiduje dla stron. Jeżeli więc w naszej sprawie zaszły przesłanki opisane powyżej warto skorzystać z pomocy któregoś z organów, zwłaszcza, że jest ona darmowa. Chcąc skorzystać z tej formy pomocy należy złożyć pisemny wniosek, w którym dokładne wskażemy czego dotyczy sprawa oraz podamy argumenty wskazujących na naruszenie prawa. Dobrze jest dołączyć posiadane dowody, w tym dokumenty uwiarygadniające nasze stanowisko. Koniecznie też podajmy nasze dane teleadresowe, tak aby organ mógł się z nami skontaktować.

PRZYDATNE ADRESY :

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI

00-950 Warszawa, Aleje Ujazdowskie 11, telefon (+ 48 22) 52 12 888

Przyjęcia interesantów w zakresie wniosków i skarg:

poniedziałek w godzinach 9.00-18.00, wtorek-piątek w godzinach 9.00-15.00

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

00 - 090 Warszawa, Aleja Solidarności 77, telefon(+ 48 22) 55 17 700; fax.(+ 48 22) 827 64 53,
e-mail rzecznik@rpo.gov.pl

Przyjęcia interesantów:

poniedziałki w godzinach od 9.00 do 17.00, wtorki - piątki w godzinach od 9.00 do 15.00

Pełnomocnik Terenowy Rzecznika Praw Obywatelskich we Wrocławiu (dla woj. dolnośląskiego, lubuskiego, opolskiego)

50 - 056 Wrocław, ul. Wierzbowa 5, sekretariat (+ 48) 71 34 69 115; fax (+ 48) 71 343 43 25

Przyjęcia interesantów:

poniedziałek, wtorek, czwartek w godzinach od 9.00 do 15.00, środa w godzinach od 10.00 do 17.00

SĄD APELACYJNY we WROCŁAWIU

53-330 Wrocław, ul. Energetyczna 4, telefon (+48) 71 798 77 77, fax (+48) 71 798 77 14

Godziny pracy sądu:

poniedziałek w godzinach 7.30-18.00 oraz wtorek-piątek w godzinach 7.30-15.30

SĄD OKRĘGOWY we Wrocławiu

50-950 Wrocław, ul. Sądowa 1, telefon (+48) 71 370 42 00, fax (+48) 71 344 49 59

Godziny pracy sądu:

poniedziałek w godzinach 7.30-18.00 oraz wtorek-piątek w godzinach 7.30-15.30

SĄD REJONOWY DLA WROCŁAWIA FABRYCZNEJ

50-950 Wrocław, ul. Podwale 30, telefon (+48) 71 370 43 00, fax (+48) 71 344 72 53

Godziny pracy: poniedziałek w godzinach 7.30-18.00 oraz wtorek-piątek w godzinach 7.30-15.30

SĄD REJONOWY DLA WROCŁAWIA KRZYKÓW

50-950 Wrocław, ul. Podwale 30, telefon (+48) 71 370 43 00 , fax (+48) 71 370 44 01

Godziny pracy: poniedziałek w godzinach 7.30-18.00 oraz wtorek-piątek w godzinach 7.30-15.30

SĄD REJONOWY DLA WROCŁAWIA ŚRÓDMIEŚCIE

50-950 Wrocław, ul. Podwale 30, telefon (+48) 71 370 43 00 , fax (+48) 71 343 96 32

Godziny pracy: poniedziałek w godzinach 7.30-18.00 oraz wtorek-piątek w godzinach 7.30-15.30

SĄD REJONOWY - SĄD GRODZKI

53-630 Wrocław, ul. Poznańska20 , telefon/fax (+48) 71 33 48 218 (dla rejonu Fabryczna); 71 77 46 268 (dla rejonu Krzyki), 71 77 46 255(dla rejonu Śródmieście),

Godziny pracy : poniedziałek w godzinach 7.30-18.00 oraz wtorek-piątek w godzinach 7.30-15.30

PROKURATURA OKRĘGOWA we Wrocławiu

50-950 Wrocław, ul. Podwale 30, telefon (+48) 71 371-81-14 , fax (+48) 71 371 81 02

Godziny pracy : poniedziałek -piątek w godzinach 8.00-16.00, prokurator dyżurny poniedziałek-piątek w godzinach 9.00-15.0

PROKURATURA REJONOWA dla Wrocławia Fabrycznej

50-046 Wrocław, ul. Sądowa 2, telefon (+48) 71 371 81 32 , fax (+48) 71 371 81 43

Godziny pracy : poniedziałek -piątek w godzinach 8.00-16.00, przyjmowanie skarg i wniosków środa w godzinach 12.00-14.00

PROKURATURA REJONOWA dla Wrocławia Krzyki - Zachód

53-136 Wrocław, ul. Powstanców Śl. 161, telefon (+48) 71 364 67 64, fax (+48) 71 364 67 63

Godziny pracy : poniedziałek -piątek w godzinach 8.00-16.00, przyjmowanie skarg i wniosków środa w godzinach 12.00-14.00

PROKURATURA REJONOWA dla Wrocławia Krzyki - Wschód

50-033 Wrocław, ul. Połsudskiego 38b, telefon (+48) 71 337 45 50, fax (+48) 71 337 45 51

Godziny pracy : poniedziałek -piątek w godzinach 8.00-16.00, przyjmowanie skarg i wniosków środa w godzinach 12.00-14.00

PROKURATURA REJONOWA dla Wrocławia Psie Pole

50-046 Wrocław, ul. Podwale 28, telefon (+48) 71 371 81 32 , fax (+48) 71 371 81 43

Godziny pracy : poniedziałek -piątek w godzinach 8.00-16.00, przyjmowanie skarg i wniosków środa w godzinach 12.00-14.00

PROKURATURA REJONOWA dla Wrocławia Stare Miasto

50-046 Wrocław, ul. Sądowa 2, telefon (+48) 71 371 81 32 , fax (+48) 71 371 81 51

Godziny pracy : poniedziałek -piątek w godzinach 8.00-16.00, przyjmowanie skarg i wniosków środa w godzinach 12.00-14.00

PROKURATURA REJONOWA dla Wrocławia Śródmieście

046 Wrocław, ul. Podwale 28, telefon (+48) 71 371 81 32 , fax (+48) 71 371 81 31 *Godziny pracy :* poniedziałek -piątek w godzinach 8.00-16.00, przyjmowanie skarg i wniosków środa w godzinach 12.00

50-

KOMENDA WOJEWÓDZKA POLICJI we Wrocławiu

035 Wrocław, pl. Muzealny 2/4, telefon (+48) 71 340 39 00, fax (+48) 71 782 41 38

50-

POGOTOWIE POLICJI - 997, 112